

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

IZKORIŠČANI DELAVCI STOPILO V MEZDNO GIBANJE.

TO MESTO PODPIRA STAVKARJE, KER JE NJIH STVAR PRAVIČNA.

Velika teh delavcev še ni nikdar nastopila za svoje pravice.

Waltham, Mass. — Žene in dečki, ki stavkajo, pozdravljajo z belimi cvetlicami in žoltimi rožami tisto pest delavcev, ki še udano in potrpežljivo hodi na moderne stroke v tovarno Waltham Watch and Clock kompanije. Stavkarji pa tem zvestim robom pridajo in sikajo, ki hodijo na delo s posebnimi očmi in se ne ogledajo svojim tovarišem pogledati v obraz.

Na stavki je okoli tri tisoč delavcev in večina njih ni še nikdar kolektivno nastopila za svoje pravice. Organizirani so v Obrambnem društvu urarjev. Ta organizacija je zdaj podvela korake, da se združi z Ameriško delavsko federacijo.

Vse mesto Waltham podpira stavkarje. Meščani so darovali deset tisoč dolarjev v stavkovni sklad in store, kar je v njih moči, da delavci izvojujejo mezdo, ki bi udstvovala za življenske potrebe, in pravico do organizacije. Trke hišne gospodinj prihajajo in staromodnih hiš, zgrajenih iz ploče opeke, in pomagajo pozdraviti stavkoke z bučnim mukanjem, kadar prihajajo iz tovarne. Zvečer in zjutraj je razpostavljenih le malo stavkovnih straž, ki opozore tujce, ki pridejo v mesto. Je razglášena stavka proti največji kompaniji, ki izdeluje ure.

Waltham Watch in Clock kompanija je prišla pod kontrolo Kider Peabody Acceptance korporacije v februarju leta 1923. Ta trška bankirjev kontrolira Amoskeag Mills v Manchesteru, N. H. kjer so delavci, ki so organizirani v kompanijski uniji, sprejeli precejšnje znižanje mezde. Frederick C. Dumaine, predsednik Waltham kompanije, je blažnjak Amoskeagove kompanije. Odkar s bankirji prevzeli tovarno za izdelovanje ur, so pričeli nastajati nesporazumi z delavci.

Kompanija je nastavila novega superintendenta in kmalu so pričeli spori. Prva stavka je pričela v departmentu, v katerem sestavljajo ure. Voditelji so bili takoj odpoklicani. Organizacija je bila za nekaj časa mrtva.

Letos so delavci, ki delajo v departmentu, v katerem dokončavajo ure, zastavkali, ker so postale delavke neprenepljive. Njim so se pridružili drugi delavci.

Vsi stavkarji nosijo gumbe, na katerih je zapisano: "Vzdržite!" Na stavkarji se tudi ravnao tudi je tem geslu. Stavkarji so prepričani, da zmagajo. Večinoma prihajajo vsi iz starih ameriških družin. Njih organizacija ima za geslo: "Združeni zmagamo!"

LETOŠNJA GLASOVNICA.

Volilce v Chicagu čaka glasovnica v velikosti konjske plahete, ki pridejo na volišča 4. novembra. Anthony Czarnecky, volilni komisar, poroča, da bo na letošnji glasovnici najmanj deset, če ne več kolon kandidatov. Glavne liste so republikanska, demokratična, progresivna, socialistična, komunistična, Farmer-Labor, proletarijska, neodvisna in še nekaj drugih.

Poleg velike glasovnice bo pa še več manjših. Za kandidate municipalnih sodnikov je posebna glasovnica. Potem je na posebni glasovnici referendum o takozvani "retaway" amendmentu k državni ustavi. Zopet druga glasovnica bo imela predlog za izdajo bonov v vrednosti \$100,000,000 za gradnjo državnih cest in za razne manjše bonde v Chicagu.

VREME.

Chicago in okolice. — V torek oblačno in zmerni, toplejši vetrovi iz zapada. Temperatura zadnjih dni: najvišja 71, najnižja 58. Danes izide ob 5:31, zaiđe ob 5:21.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Kako se je Coolidge izvelkel iz obkurnosti v ospredje.

O načrtih vodne poti iz Velikih jezer do oceana.

Izkoriščani delavci stopajo v mezdno gibanje.

Senator Brookhart v Iowi se je do groba zameril stari gardi.

Nov poizkus v avijatikih se je obnesel v Daytonu, ko je dirigibel nesel cropian v oblake.

Nov duhovniški škandal: pastor, ki se je sam poročil s 14-letno punco, sedi v ječi.

Inosemstvo.

Na Angleškem je zavlada velika jezra raki pokvarjenega mirovnega pakta.

Branitelji Šangaja v kitajski civilni vojni so se umaknili.

Več ranjenih na obeh straneh v bitki med vojaki in delavci v Mehiki.

Posojilo za Nemčijo prično podpisavati v aredo.

Kako se je Coolidge izrnil v ospredje.

STAVKA POLICAJEV V BOSTONU MU JE SLUŽILA KOT SREDSTVO.

V takih ljudeh vidi Wall Street svojega moča.

Washington, D. C. (Federated Press.)

Linn Haines razkriva brez usmiljenja pravljice o Coolidge v mesečniku "Searchlight on Congress". Komaj je pokazal eno sliko, že pokaže drugo in jasnejšo, ki kaže Coolidge takega kot je.

Sedanjši fakti so sledeči:

1. Leta 1919 so bili polheaji slabše plačani v Bostonu na uro, kot katera druga kategorija javnih uslužbencev. Vsaki teden so bili v službi od 78 do 98 ur. Obrščali so se na odpomoč takih neznošnih razmer na policijskega komisarja Curtisa. Ko so opazili, da so njih prošnje zastoj, so se obrnili za poslovnico na Ameriško delavsko federacijo.

2. Dne 8. avgusta so policaji prešli poslovnicu. Ko je Curtis to izvedel, je izdal ukaz, ki je prepovedoval 1,100 policajem se pridružiti delavski organizaciji ali klubu zunaj policijskega departamenta. Policaji so izvolili svoj odbor dne 15. avgusta. Dne 28. avgusta je pa Curtis že obtožil osem izmed odborikov. Dne 29. avgusta je bilo obtoženih že enajst drugih policajev.

3. Župan Peters, pristaš demokratične stranke, je imenoval komitej, obstoječ iz 34 meščanov, ki naj doseže izravnavo. Ta komitej je podal preliminarno izjavo, ki je je odobril Curtis, v kateri je izrekel, da morajo policaji izročiti unijako poslovnicu. Zagovorniki policajev je protestiral proti tej izjavi. Nato je komitej pričel zaslisavati pritožbe policajev. Komitej je izjavil, da je presenečen, ko je izvedel, v kakšni revščini žive bostonski policaji. Curtis je odnehal in obljubil so izravnavo.

4. Dne 2. septembra je šel meščanski komitej h Curtis in mu pripravil, da naj počaka s svojim odlokom za odalovitev devetnajst policajev, ki so bili zaupniki svojih tovarišev. Herbert Parker, korporacijski advokat, ki ga je najel Curtis, ni dovolil, da se zahteva meščanskega komiteja izroči Curtis. Meščanski komitej je nato poiskal stike s Coolidge.

5. Dne 2. septembra je bil po telefonu previdno pristal, da se vrne v Boston in da študira položaj. Prihodnji dan je župan Peters prisilil Curtisa, da je pridržal svoj odlok, ko je Curtis naznanil, da vežba 150 prostovoljnih policajev. Meščanski komitej je zopet zahteval, da se izroči unijaska poslovnicu. Dne 6. septembra je župan odobril sporazum, ki ga je odobril advokat policajev in s katerim se je strinjal tudi meščanski komitej, ki naj se formalno predloži Curtis, kateri se je pa ob tem času skrival, da ga ni bilo mogoče najti.

6. Na nedeljo dne 7. septembra se je meščanski komitej zastoj trudil najti Coolidge, o katerem (Dalje na 3. strani.)

VODNA POT IZ JEZER DO OCEANA JE POTREBNA.

PRIHRANILA BO VEČ KO 300 MILJONOV DOLARJEV SAMO FARMARJEM.

Privatni roparski interesi nasprotujejo taki cesti.

Washington, D. C. — Ameriški farmarji bodo pripravili \$366,000,000 v znižanih tovarnih vozniinah, ako neodvisno-progresivno gibanje povzroči, da pride senator La Follette v Belo hišo. Tako dokazuje kampanjska knjižica, ki so jo izdali podporniki La Follette in Wheelerja, na straneh, na katerih zagovarja zgradbo vodne poti od Velikih jezer do morja.

Ako bo mogoče prevažati blago na ladijah v notranje ameriške republike in zopet iz nje na morje, tedaj se bo razvila industrija v vzhodnih, zapadnih in severozapadnih državah. Z njo se bo pa razvil tudi spreminjanje vodne sile v električno, kar bo znižalo transportne stroške na železnih in produkcijske stroške v tovarnah.

Argumenti za razvoj vodne poti so:

1. Železnice ne odgovarjajo več transportnim potrebam dežele.

2. Eksportne cene se določajo v Evropi, kar povzroča, da morajo ameriški farmarji plačevati v pristanih troške za nakladanje blaga na ladje in razkladanje z njih. Ako bodo ladje pristale v Buffalo, Clevelandu, Toledu, Detroitu, Chicagu, Milwaukeeju, Superiorju, Duluthu in v drugih večjih pristanih, ki služijo trgovini s tujezemstvom, tedaj bodo farmarji na srednjem zapadu imeli prihrano, da postavijo svoje mlinne izdelke in druge produkte na tujezemske trge.

3. Tovarnarji na srednjem zapadu bodo imeli direktno in prosto pot do trgov s sirovinami. Znižani vozni troški bodo povzročili, da bodo svoje produkte lahko prodajali tudi na vzhodu.

4. Novoangleške države bodo pridobile vsled pretvarjanja vodne sile v električno. Tovarne in privatne družine bodo prejemale luč in silo po nižji ceni. Inženirji so ocenili, da se lahko razvije 4,100,000 konjskih sil.

5. Podjetje se bo dobro izplačalo s prodajo električne sile.

Proti temu projektu nastopajo špekulantje in prekupei, ker jim sedanje razmere omogočujejo, da odirajo ljudstvo. Ako se projekt izvede, bo imelo ljudstvo koristi od njega.

Poizkusno glasovanje.

Rezultat glasovanja, katerega vodi Hearstovo časopisje v 16 mestih, do 4. oktobra zjutraj:

Coolidge	122,098
La Follette	116,076
Davis	57,835

ŠNUBEC JE IZGUBIL BRADO.

Chicago, Ill. — Mike Uzelac je bil zaljubljen v Ano Subičevo, ki pa ni marala zanj. Odločil se je za odločno snubitev. V eno roko je vzel samokres, v drugo pa nož. Tako oborožen je zasnil Ano, ki pa mu je izvila samokres in ga ustrelila v brado. Zdaj se Mike nahaja v bolnišnici in najbrž podleže poškodb.

Naseljevanje Japoncev v Mehiko.

Mexico City, 4. okt. — Mehika in Japonska sta danes podpisali pogodbo, v kateri nudi Mehika Japoncem razne trgovske prednosti. Japonci so na podlagi te pogodbe tudi dobili pravico, naseljevati se na zapadnem bregu Mehike. Uradniki domnevajo, da bodo v nekaj letih japonske kolonije v Mehiki štejele pol milijona glav.

Arabski kralj abdiciral.

Jeda, Arabija, 4. okt. — Odbor vodilnih Arabcev v Jedu in Mekki je zahteval, da se kralj Hussein odpove prestolu, je bil danes obveščten, da se je kralj pokoril. Meka je brez malega prazna. Več ko 15,000 prebivalcev je pobegnulo v Jedo.

Bitka med delavci in vojaki v Mehiki.

Generalna stavka v Tampicu izbruhne vsak čas, če oblasti ne umaknejo vojaštva.

Mexico City, 4. okt. — Iz Tampica, znanega pristanišča in središča oljne industrije v Mehiki, je prišlo poročilo o krvavem spopadu med stavkajočimi oljnimi delavci in oddelkom zveznega vojaštva, ki čuva terminal Mexican Gulf Petroleum Co. Vse delavske organizacije v Tampicu so takoj poslale predsedniku Obregonu ogorčen protest in zapretilo z generalnim štrajkom, če ne bodo vojaške čete takoj umaknjene.

V bitki, katere so se vdeležilo okrog 200 delavcev in 50 vojakov, je bilo več vojakov ranjenih, dva težko; na delavski strani je tudi obležalo več bolj ali manj ranjenih.

NOV ŠKANDAL PRETRESA OPORIŠNO ŽOGO.

Glavar oporišne žoge zahteva odstranitve Landisa.

Chicago, Ill. — Nov škandal pretresa oporišno žogo in pokazuje, da je tudi tukaj globoko vkoreninjena korupcija. Škandal se je razvil, ko je ena partija igralcev hotela podkupiti drugo partijo igralcev s pet sto dolarji, da igra slabo in izgubi igro.

Vihar se je že nekoliko polegel in profesionalni igralci so mblili, da škandal preide v pozabljenost, ko je zopet nastala nova vihra.

Ban Johnson, predsednik Ameriške lige, pravi, da se je odločil odstraniti Landisa kot komisarja oporišne žoge, John McGraw, ravnatelj, in Charles Stoneham, lastnika "Newyorških Velikanov". Dalje zahteva, da se odstrani iz oporišne žoge vsi igralci, ki so zadržali po korupciji.

Landis je po odgovoru, da v škandalu nista zapletena samo igralca Dolan in O'Connell, ampak v to umazano kašo so zapleteni tudi drugi moške. Udaril je po svoji navadi krepko ob mizo in je nadaljeval, da ne preneha s preskavo, dokler ne odkrije vseh korupcijonistov, ki naj se odstranijo za vselej iz oporišne žoge. Nadaljeval je, da bi zanemarjal svojo dolžnost, ako bi dovolil, da ta škandal zaspi. Pristavil je, da ne ve, kdo so še drugi korupcionisti toda izvedel bo zanje in ko jih pozna, jih bo odstranil brez usmiljenja iz oporišne žoge.

Sovjetska vlada prepovedala poljubovanje.

Moskva, 4. okt. — Dr. Nikolaj Semaško, zdravstveni komisar sovjetske vlade, je večerj izdal odredbo proti poljubovanju, ki je, kakor on trdi, najnevarnejše sredstvo za razširjanje bolezni. Odredba se predvsem peča s poljubovanjem med ljudmi enega spola in otrok. Sovjetska vlada ve, da poljubovanja med mladimi ljubini ne more zabraniti, želi pa odpraviti nevarno in naravnost zoperno emakanje med moškimi in posebej med ženskami kakor tudi poljubovanje roke, ki je v Rusiji že od nekdaj v navadi. Med Rusi, posebno na kmetih, je stara navada, da se stari znanci poljubijo trikrat na lice, kadar se srečajo na cesti. Semaško nadalje svari moške, naj ne poljubujejo roke ženskam, kar je tudi stara ruska navada. Semaško pravi, da je poljubovanje roke nevarno in buržoazno, ki se ne spodob v proletarijski republiki. Semaško tudi odsvetuje stiskanje rok in kadilec tobaka pripraviti, naj se navadijo žvečiti gumij in sladkor.

Pozojilo za Nemčijo pride v sredo.

London, 4. okt. — Posojilo za Nemčijo v vsoti 800,000,000 zlatih mark se prične podpisavati v sredo na temelju Dawesovega reparacijskega načrta. Morganova mednarodna banka prevzame 50 odstotkov posojila, nekaj ga odvali na ameriške investitorje. Anglija vzame 35 odstotkov, ostalih 15 pa kontinentalna Evropa.

DOMINIJI POZVANI, NAJ ZAPUSTE LIGO NARODOV.

Nevolja in jeza na Angleškem radi mirovnega pakta je vedno večja.

VELIKA BRITANIJA GOTOVO ZAVRZE PROTOKOL.

London, 4. okt. — Javna nezadovoljnost radi ženevskega mirovnega protokola, posebno pa radi japonskega amendmanta, raste na Angleškem. Časopisje vseh političnih barv pobija ženevski pakt in poziva vlado, naj ga absolutno zavrzle. Listi grede še korak dalje in urgirajo angleške dominije, naj takoj izstopijo iz lige narodov.

"The Evening Standard", vodilno glasilo konservativne stranke, je večerj svetoval Avstraliji, Novi Zelandiji in Kanadi, naj zapuste ligo.

Politični krogi, ki razmotrivajo stvar, so presenečeni vsled položaja, v katerega je zablreda Velika Britanija. Naprimer Avstralija je del velikobritanskega imperija, toda v svojih notranjih zadevah je neodvisna dežela in kot taka, da je sprejela zakone, ki izključujejo vsako imigracijo iz Avstralije. Če bo zdaj Japonska zahtevala, da Avstralija predloži vprašanje imigracije svetovnemu sodišču, kar se najbrž zgodi, bo Avstralija nedvomno zavrgla zahtevo. Tedaj bo liga narodov primorana podvzeti kazensko akcijo proti Avstraliji in Anglija je lahko poklicana, da s svojo floto blokadira Avstralijo!

Taka je situacija, ki čaka Veliko Britanijo. Zato ni čuda, da se angleška javnost resno vznemirja. Politične stranke brez razlike obsojajo mirovni protokol in najmanjšega upanja ni, da bi bil ratificiran, kadar pride na dnevni red angleškega parlamenta.

Neki list sugestira, naj Velika Britanija z vsemi svojimi dominijami izstopi iz lige narodov in sklene alijanco z Združenimi državami ter s srednje- in južnoameriški republikami, kolikor jih more dobiti na svojo stran, v svrhu prezerviranja "belega Pacifika".

JAVNI ČUVAJ JE BREZ KRIVNEGA PSA UJEL TATU.

Olean, N. Y. — Mrs. C. H. Miller je telefonirala na policijsko postajo, da so vlomili tatovi. Hitro so mestni konstablerji odšli na lice mesta, da primejo nevarne zlikovce. Obkolili so hišo in zahtevali v smeri, v kateri so slišali ropot, da se naj tatovi podajo. Odgovora ni bilo. Prišlo je še eno svarilo od strani konstablerjev, da se naj podajo, če ne, bodo pričeli streljati. Zopet ni bilo odgovora in slišati je bilo le ropot, kakor da nekdo išče pot na prosto. Prišli so pokati samokres, ropot je utihnil, obenem se je razširil strašen smrad. Razknil se je smodnikov dim in ko so konstablerji z lučjo preiskali prostor, na katerem se je moral nahajati ustreljeni tat, so našli tam ustreljenega "skunka", ki se je z glavno ujel v steklenico za mleko. Ropotal je s steklenico, ko se je hotel osvoboditi neprijetnega pokrivala, Millerjeva je pa mislila, da so vlomili tatovi! ki odnašajo pohištvo iz hiše.

Ameriške kraljice.

Dunaj. — Nadvojvoda Vitjem Aleksij Hermann Habsburški, pretender na ukrajinski prestol, namerava odpotovati v Ameriko z namenom, da se tam seznanj s kakšno dolarsko prispevko, ki mu bo pomagala financirati osvoboditev trona v Ukrajini v srbo, da postane ukrajinski kraljica. Kakor se poroča, je veliki knez Ciril, samozproklamirani ruski car, dobil denarno pomoč iz Amerike za protirevolucijo v Rusiji. Vanderbiltova ravnina v New Yorku financira propagando na Ogrskem v prid grofa Szechenyiju, da postane ogrski kralj. Szechenyi je poročen z Vanderbiltovo hčerjo Gladys.

Kitajska civilna vojna prinesla veliko bedo.

DESET TISOČ MOŽ PEKING-SKE ARMADE UJETIH.

Cekiangci so se umaknili dve milj pri Šangaju. Sedem milijonov oseb strada radi vojne.

Mukden, 5. okt. — V večerjanski zmagi, ki je bila hud poraz za čihlisko armado pod generalom Wong Waicingom, je mukdenska druga armada pod generalom Čangsunčangom potisnila prodirajoče iz Fentiena. Bitka se je vršila 13 milj južnozapadno od Lingjuana več ur. Čihliska armada je razbita in 10,000 njenih vojakov ujetih.

Šangaj, 4. okt. — Cekiangci čete, ki branijo Šangaj, so se umaknile dve milj v okolici Sungkianga pred silnim navalom kiangsuške armade. Govori se, da se bo umik Čekiancev nadaljeval do Minghonga, ki se nahaja ob reki Jangtsepju, 15 milj južno od Šangaja. Danes je v teku artiljerijska bitka.

Iz Nankinga poročajo, da tujezemski diplomatje v Pekingu priporočajo velesilam, naj intervenirajo in zahtevajo, da vsi voditelji čet pri Šangaju odlože poveljstvo. Nekateri odlični Kitajci na jugu apelirajo na pekingsko vlado, naj stori kake korake, da se doseže mir. Apel se glasi, da vojna pri Šangaju traja že mesec dni, a drugega rezultata ni kakor na tisoče mrtvih in ranjenih in okrog sedem milijonov Kitajcev je pah-njenih v bedo. Na drugi strani pa je na milijone ljudi prizadetih valed zadnje povodnji in dvajset milijonov dolarjev bi treba samo za te reveže.

REPUBLIKANSKA STRANKA IMA SVETNIKE.

Kdor jih kritizira, mora is stranke.

Des Moines, Iowa. — Stara garda je bila kar iz sebe, ko je izvedela, kako neusmiljeno je senator Brookhart razmrevril sljaj, ki je obdajal Coolidge in Dawesa, predsedniškega in podpredsedniškega kandidata republikanske stranke, ko je govoril na jesenski slavnosti v Emmetsburgu. Takoj se je sešel iowiški osrednji republikanski odbor in proglasil senatorja Brookharta zunaj stranke. Izrekel je nad senatorjem Brookhartom svoj anatema, Coolidge in Dawesa je pa proglasil še enkrat za predsedniškega in podpredsedniškega kandidata republikanske stranke.

Farmarji in delavci pa pravijo, da bi bil osrednji odbor republikanske stranke ravnal veliko pametneje, ako bi zahteval, da se Coolidge in posebno Dawes zagovarjata na očitke, katere je senator Brookhart izgovoril javno in obenem zahteval resignacijo Dawesa, kakor da je nastopil proti senatorju Brookhartu, ki hoče izčistiti Avgijev hlev.

Angleško-egiptovska konferenca se je razšla.

London, 4. okt. — Konferenca med MacDonaldom in egiptovskim premijerjem Zaglul pašo glede bodoče kontrole Egipta in Sudana ni uspela. Zaglul pašo odpušuje takoj domov. Uradno poročilo se glasi, da se bodo eventualna pogajanja nadaljevala v Egiptu z generalom Allenbyjem, vrhovnim angleškim komisarjem za Egipt. Kolikor je znano, je Zaglul pašo zahteval popolno neodvisnost Egipta in Sudana, toda MacDonald mu ni mogel obljubiti nič pozitivnega.

Nemška vlada prepovedala berčenje v Ameriki.

Berlin, 4. okt. — Vlada je izdala odredbo, ki določa zaporno kazen za vse one Nemce v domovini, ki pišejo pisma v Ameriko, proseč miloščine. Nemški listi v Ameriki so se pritožili, da prihajajo kar cele poplave pism iz Nemčije, v katerih se prošnje za denar in druge milodare.

Arabska misija v Moskvi.

Moskva, 4. okt. — Rosta javlja, da je diplomatska misija iz Arabije prišla v Moskvo.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasa po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narodna: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vso, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-58 So. La Salle Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

31

Datum v oglasu n. pr. (Aug. 30-24) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnem potekla naročina. Ponovite je pravilno, da se vam ne ustavi list.

SRAM JIH BODI!

Tako je zapisal pater in zmedeni filozof v svojem članku, ki ga je priobčil v A. M.

Koga naj bode sram? Zmedeni filozof, ki je šele prišel v Ameriko in menda zgodovine Združenih držav ne pozna še po imenu, pravi, da bode sram starišev, ki svoje otroke pošiljajo v javne šole.

V revolucionarni vojni so očetje ameriške republike žrtvovali svoja življenja in svoj imetek, da so izvojevali svobodo govora, zborovanja, verskega prepričanja in seveda tudi postavili temelj javni izobrazbi, pa pride zelen pater tam iz Jugoslavije in pravi, da naj bo starišev sram, ki pošiljajo svoje otroke v javne šole. Ali ni to višek katarske nesramnosti, nadutosti in netolerance?

Kdo pa naj ukazuje v Združenih državah? Rimski papež ali ameriško ljudstvo? Po izjavi zmedenega filozofa seveda rimski papež.

Dnevnik "Chicago Daily Tribune", ki ni posebno naklonjen "Prosveti" in takim tujezemskim listom, ki uče svoje rojake, kako je treba delati za izboljšanje razmer, jih uče spoznavati ustavo Združenih držav, ameriške navade in zgodovino, jim tolmačijo, da se imajo delavci in farmerji pravico organizirati politično in strokovno, da se branijo izkoriščanja od velike denarne mošnje, je nekoč pisal, ako bi ameriško ljudstvo vedelo, kaj pišejo listi, ki izhajajo v neangleških jezikih, da bi strmelo. Dnevnik "Chicago Daily Tribune" je seveda imel v mislih liste, ki pravilno uče svoje rojake, kako je treba delati, da se dosežejo boljše življenske razmere, ni pa mislil listov, ki pravijo, da naj se sramujejo stariši, ki pošiljajo svoje otroke v javne šole, ker ti listi ravnotako podpirajo veliko denarno mošnjo z Wall Streetom vred kot "Chicago Daily Tribune".

Tudi mi želimo, da bi ameriško ljudstvo vedelo, kaj izide v tujezemskih listih. Spoznalo bi prvič, da so ravno tisti tujezemski listi, katere "Chicago Daily Tribune" prikazuje kot škodljive za Združene države, pravi graditelji boljših življenskih razmer v Združenih državah in vobče boljše človeške družbe po vsem svetu, naobratno so pa tisti listi, katere "Chicago Daily Tribune" kaže kot dobre liste, škodljivi tradicijam in ustanovam ameriškega ljudstva, ker so zagovorniki nazadnjaštva in sovražniki napredka.

To je bilo potrebno povedati, ker se je neki drugi lažnjivi Klukec v kuti že parkrat razkoračil in rekel, da je dnevnik "Chicago Daily Tribune" označil "Prosveto" kot najradikalnejši list v Ameriki. Ampak pater je to pozabil povedati, da je "Chicago Daily Tribune" to storil na prizadevanje takih temnih sil, h katerim pripadajo taki patri, ki so zdaj zapisali, da naj bo sram starišev, ki pošiljajo svoje otroke v javne šole, in da "Prosveta" prav nič ne da na sodbo "Chicago Daily Tribuna", ker tudi ta list oblaja vsakega, ki odprto dela za napredek in boljše bodočnost človeške družbe.

Starišev naj ne bo prav nič sram, ki pošiljajo svoje otroke v javne šole. Kvečjem se naj sramuje pater, ki je menda še "doktor filozofije ali bogoslovja", ki je zapisal sram bode starišev, ki pošiljajo svoje otroke v javne šole, ker njegove besede govore, da sovraži vse, kar ne služi rimskemu klerikalizmu.

Javne šole so ameriška naprava in v njih se ne podučuje vera nobene organizirane ali neorganizirane cerkve, ampak v njih se podaja poduk na podlagi ameriške ustave, ki garantira svobodo verskega prepričanja. Ure, ki se porabijo v farnih šolah za molitve in mitološke pravljice, katere nimajo za človeka v praktičnem življenju prav nobenih koristi, se porabijo v javnih nižjih šolah za elementarni poduk, v višjih pa znanstveni poduk. Tujzemce, ki vprašajo za drugi državljanski papir, izprašujejo sodniki, v katere šole pošiljajo svoje otroke: v javne ali farne. To vprašanje že samo na sebi pove, da Američani polagajo veliko važnost na javne šole, ki so danes po mestih tako spopolnjene, da se lahko v vsakem oziru kosajo z najboljšimi javnimi šolami v Evropi. In dogodilo se je, da sodnik ni dal tujzemcu drugega državljankega papirja, ki ni pošiljal svojih otrok v javne šole.

Kljub temu pa pride zmedeni filozof v kuti in pravi: "Radi tega stariši, ki svoje otroke brez potrebe pošiljajo v publične ("javne" je pravilno slovenski g. pater) šole res ne zaslužijo drugega kot: Sram jih bodi!"

Ta nesramnost pa pove, česa bi bili ti ljudje zmožni, ako bi imeli dandanes tako moč, kot so imeli v srednjem veku.

SLIKE IZ NASELBIN.

Midway, Pa. — Skoro vsak dopisnikar poroča predvsem o delavskih razmerah v svoji naselbini. Naj storim tako tudi jaz. Sedaj delamo večinoma vsaki dan, pravijo, da bo šlo tako še kak mesec, a na to nam zopet napovedujejo neprosto voljne počitnice, katerih smo letos imeli že več kot dovolj. Kmalu bomo zopet za leto starejši, a v žepu tema. V najboljšem slučaju se bo dobil kak skromen papir z znakom \$, kajti gospodje kapitalisti skrbno gledajo na to, da se premozarjem predobro ne godi.

Na društvenem polju vlada lepši mir, a posebnega napredka ni. Temu je gotovo krivo, ker smo do preteklega meseca delali samo po en dan na teden. Sedaj upam, da se zopet oživimo, kot šebela po dežju.

Baritonu iz Detroita naj služi par odgovorov na vprašanja. Da gotove družine niso tako "družabne" kot bi radi nekateri ljudje, je več vzrokov. Ne radi tega, ker je veter močnejši na hribu kot v dolini in tudi ne vsled boljšega luninega sijaja na brdu kot v dolu. Če so prireditelji lanskega piknika ločili z vabilom, kdo je vreden, da se udeleži, mislim, da nismo krivi, če nismo bili zraven. Da res, kaj je vzrok, da med našimi Slovenci ni prijateljstva kot nekdati? Kaj je vzrok, da nekatere družine niso bile vabljene na piknik? Ali so nevaljani nižji od vabljenih? Zakaj sedaj namiganje po časopisih in celo iz drugega mesta. Če se je vse pozabilo med nami, zakaj premlevati stare stvari, ki nikogar ne zanimajo? Pa dopisnik se je zmotil, ko je vedel, da je nekaj drušin tu, ki ne bodo zraven pri letošnjem pikniku. Zmotil se je, ker razum ene so bile zastopane vse družine.

Letos so tudi s hriba malo dol pogledali in povabili vse otroke slovenskih drušin, česar lansko leto ni bilo. — Poročevalce.

Trinidad, Colo. — Napravil sem se, da poiščem boljše življenje in se napolil iz Pennsylvanije v Colorado. Tu je za delavca malo bolje kot v Penni, kjer ubogi trpin sploh ne more živeti, ker so plačo tako znižali, da ponekod plačujejo še le po \$2.80 za osm ur dela. V Colorado da dela po tri ali štiri dni, se delavec že lažje preživlja. Tam vlada prava sužnost, ki jo je v veliki meri povzročila stavka leta 1922, na kateri smo trdno vztrajali celih 11 mesecev z nadejo, da se rešimo take sužnosti. Zavozili so jo gospodje, ki so v zvezi s premozarstvom. Proč s takimi voditelji. O tej zahtevi seveda ne moremo dosti govoriti, ker smo takorekoč b. z. vsake moči v uniji.

Rojaki, glejmo, da pride vsaj do kakšne politične spremembe. Volimo LaFolletta za predsednika. Pozdrav n. prednim rojakom po Združenih državah. — Anton Logar.

Wilmar, Ark. — Dasi vidim v. kajake dopise v Prosveti, vendar nič iz teh krajev. Pisaj bi o delavskih razmerah, ki pa ni dobrih, kajti tu jim je bog \$, a pravica K. K. K.

Prošlo jesen, ko sem prišel v ta okraj, sem videl dogodek. Bil je vladika, širitelj Kristovega nauka. Imel je zemljo, katero mu je oral in sadil koruzo siromak. Del, ki ga je prejel siromak za obdelovanje, je bil premajhen, da bi mu zadostoval za preživljanje. Ko ni imel kaj jesti, je šel na njivo po ducat koruznih klasov, da jih skuha. Vladika ga je opazil in stopil za njim. "Kaj delaš?" je bil osoren ogovor. Vzajem si ducat klasov koruze na oni strani njive, a na tej strani bo pa tvoja polovica, ker je tvoj svet. "Zastopnik" Krista pa je vzrojil, postegnil pištelo iz žepa in pomeril siromaka, ki mu je oral in kopal zemljo, pa sedaj na vse to ni bil vreden ni ducata koruznih klasov. Ducat klasov je duhovnu več kot človeško življenje, zato je ustrelil.

Častiti gospod župnik si je najel najboljšo advokata, da so mu rešili življenje in je dobil za svoj zločin samo par let temnice. Čuje pa se že tudi, da bo kmalu znanj.

Tu je torej dal "vzglede" s svojim početjem tisti, ki uči, da je treba ljubiti drugega. Drugi "slababniki božji" je šel na okrajno sodišče radi enakoga dogodka. Človek, oče sedmih otrok mu je oral farmo, da bo polovica prideleka nj. ova. Letina je dobro izgledala in tedaj že ni toliko potreboval duhovni gospod delavca, pa ga je silil s farne. Ta se je zoperstavil, da ne gre, ako ga oni nezaloži z gročerijo in drugim, ker je

delal za njega. Dobil je puško in šel nad delavca, ko je baš oral na njivi. Ko je mislil, da prvi strel na siromašnega očeta sedmih otrok ni zadostoval, je oddal še drugega.

Bila je sodba, mila sodba baš prošil teden in gospod je šel — prost!

Izgovarjal se je, da se je siromak na njega navlil, a v resnici je ugotovljeno, da ga je ustrelil okrutnej od zadrž. Iz tega se vidi, da je izgovarjanje, da se je ustreljen bil navlil na njega, samo potvarjanje resnice. K. K. K. ima svoje prate vmes. S sedmimi malimi otroci bodo v okrajno sirotišnico.

Hude in krivične razmere vladajo za siromake na jugu. — J. Kovač.

Barton, Ohio. — Tukajšnji rov obratuje s polno paro, vendar ne svetujem nikomur hoditi sem za delom, ker je zaslužek tako pičel, da še za hrano ne zadostuje. Na prihranek je misliti kot na lanski sneg. Če hoče delavec delati v tej jami, mora imeti železne roke in noge, pa še ne more nič narediti, ker ni skoro nič drugega kot samo kamenje, kar pa je prav lahko prekladati. Zraven tega mora biti priden in ponižen kakor vojak v vojni, ako se pa pregreši, pa mu rečejo, naj se pobere in gre s trebuchom za krubom drugam, saj za njegovo mesto čaka pet drugih, ki bodo bolj pridno delali. Tako je za delavce v tej svobodni deželi.

Napredni smo pa zelo v tej naselbini, naj ljudje slišijo, kako se zanimamo za napredek! Imamo kar štiri cerkve, vsako drugo vero in vsako drugega boga, čeravno vsaka uči, da je samo eden bog in so nam tudi v šoli to zabijajo v glavo. Saj ima že vsak župnik in vsaka kuharica svojega boga!

Kot sem pisal, še nisem bil tako srečen nikdar kot sedaj, ko bivam zelo blizu cerkve. Ni so bati, da bi zaležali in ne mogli na delo ob šestih zjutraj. Viskdar klenka in kliče z lepim glasom vernike k službi božji. Ob nedeljah jih gledam skozi okno idoč k maši. Kot v starem kraju! Niso Slovenci, a Poljaki in Madžari, kateri imajo še jako daleč do napredka. Dušni pastir jih dosledno uči, da morajo delati kakor ukazujejo predpostavljeni bošje in biti poslušni, ker drugače imajo velik greh.

Imamo dve šoli: versko in javno. V verski poučujejo same nune in prej kot grede otroci v šole, morajo vsako jutro v cerkev. Tako morijo v mladini vsak duh za napredek. Kdaj bo že enkrat konec tega, da ne bodo več mladini po šolah in cerkvah zabijali v glavo verskih bedastoč. — Leopold Mur.

Kinsua, Pa. — V gozdu delamo vsaki dan, če nam le vreme dopušta. Plače imamo slabe, da se preživimo, a delati moramo po 11 ur na dan. Mezla je \$2.50 s hrano. To je naš zaslužek, s katerim naj se živimo kakor vemo in znamo. Delodajalci so ošabni ter zahtevajo, da jim delavec gara na svo moč, ako ne more, mu prete, da dobijo drugega na njegovo mesto.

Tako se nam godi gozdarjem. Pri trdem delu nimamo miru ponoči. Podnevi nas pikajo in nadlegujejo mušice, ponoči nas žo stenice. Pri vsem tem se pa še dobijo taki, ki pravijo, da je bog ustvaril vse to golazen. Tako neznosnega mrčesa pa res ni bilo treba, ki me hoče kar posteti.

V tem gozdu živi puščavnik že svojih šestnajst let. Jako se zanima za vreme in kakšna bo zima. Verjamem mu, ker sem prepričan, da na podlagi svojih doživljanj in oreizkušanj nekaj ve. Pravi, da letos bo huda zima in bomo imeli šest čvrljev snega. Puščavnik me veseli večkrat obiskati, kajti mož je spreten lovec, izurjen v lovskih stvarih, kar tudi mene veseli. Da se le lotim tega posla, sem veseljelega areca. Tako se tudi ukvarjam z lovom ž. od mladih let. Veseli me, da sem prišel v to deželo, kajti ni mi treba drugih sitnosti kakor da dam dolar za lovsko dovoljenje, pa lahko lovim.

V starem kraju sem "raubčikal". Pri tem me je zasabil župnik, imenovani "punter". Naročil je svojim čuvajem, naj me le ubijejo, ko me niso mogli ujeti, da je on odgovoren za to. D-kler sem bil doma, nisem vedel za nakane duhovnega gospoda, da me je ta bla- oslovljene obsodil na smrt. Od črnih svetih mož, ki spravljajo ljudi na oni svet, se pač ni na deželni boljšega. Ljudi strahuje s peklom in hudičem in bi tudi najrajši človeka pogubili. Saj vidi moč že iz tega, ko bi kar radi eno srne spravili človeka s sveta. Sreča za moža, da nisem vedel njegove

vih črnih naklepov še ko sem bil tam, drugače bi ga opazil s prekljo po zlezanem hrbtu. Z veseljem bi se zmesel nad lupežem, ki uči ljudi ljubiti se, sam pa kuje ubjalake naklepe. Dejanje pokazuje, da so njegove besede samo lažnjive fraze.

Pozdrav čitateljem Prosvete. — Johan Juha.

Dr. Sunjatsen pojasnuje kitajsko civilno vojno.

(Federated Press.)

Kanton, Kitajska. — Dr. Sunjatsen, socialistični predsednik južne kitajske republike s sedežem v Kantonu, je dejal pred kratkim v intervjuju, da sedanja civilna vojna na Kitajskem mora prenehati v enem dnevu, če bi zunanje veselile odtegnile pomoč vladi v Peking. Pekingska vlada, kateri nominalno načeljuje Ku-Tao, v resnici je pa general Vu-pejfu vrhovni diktator, je golo orodje tujezemskih imperijalističnih sil, med katerimi je tudi Amerika. Tujezemske sile priznavajo to vlado, ker jim dobro služi in jo podpirajo moralno in finančno. Pekingska vlada nastopa pred svetom kot centralna vlada kitajske republike. Kako daleč pa sega njena oblast? Samo na province Čihli, v kateri je stari Peking. Severno od Pekinga nima nobene vpliva, južno tudi ne. Pekingska vlada predstavlja le takozvano čihliško stranko, ki gospoduje v provinci Čihli.

Kdor hoče razumeti sedanjo civilno vojno, mora poznati politični sistem Kitajske. Kitajska republika je še vedno razdeljena v province kakor za časa cesarjev. Vsaka provinca ima vojaškega poglavarja, ki se kitajski imenuje "tučua". Ta poglavar, ki je obenem governer in general, je navadno neomejen gospodar provinc. Ima svojo armado, pobira davke in carino in izdaja naredbe. Nominalno je podvržen centralni vladi, ali v resnici je centralna vlada deklarirala vojaškega gubernerja v provinci Čihli in njegovih zaveznikov v drugih provincah. Centralna vlada nima svoje armade in obračati se mora na provinčne vojaške gubernere za vojaštvo. Ravno tako nima centralna vlada nobenih finančnih dohodkov, razen tistih, ki jih odračunajo tučuni — ako hočejo. Navadno ne odračunajo nič in vladajo vsa vojnih provincah kakor sami hočejo.

Sedanja civilna vojna je vojna med tučuni raznih provinc. Začel jo je tučun province Čihli, general Vupejfu, ki se je zavezal s tučunom province Kiangsu, generalom Či, v svrhu, da se polasti carinskih dohodkov v Šangaju. Bogato pristanišče mesto Šangaj je v provinci Čekiang in tučun te province, general Lu, se je uprl temu in mobiliziral provinčno armado. Mandžurski tučun Čangtsolin je star sovražnik Pekinga in stranke Čihli, zato je stopil v boj kot zaveznik province Čekiang.

Dr. Sunjatsen podpira mandžurskega tučuna Čangtsolina, čekiangskega tučuna Luja in sploh vse gubernere, ki so se dvignili proti Vupejfu v Pekingu, dasi nima z njimi nič načelnega. Dr. Sunjatsen se bojuje še leta za zedinjenje Kitajske, ali to je nemogoče, dokler se ne izločijo vsi tučuni in izbršejo meje starih provinc. Izločitev je mogoča na ta način, da tučuni uničijo drug drugega v tivljni vojni — in da predvsem uničijo stranko Čihli, največjega intriganta in izkoriščevalca kitajskega ljudstva.

"To ni prvič, da so tujezemske sile podale roko pekingskemu diktatorju," je rekel dr. Sunjatsen. "Pred letom 1911 so podpisale dinastijo Mandžu, vkljub temu smo strmoglavili dinastijo in monarhijo. Danes pa postopajo s Kitajsko baš tako kakor so postopale s Francijo pred sto leti in v Rusijo po revoluciji. Kakšno pravico so imele veselile poslati čete v Rusijo? Nekega dne spoznajo, da je kitajsko ljudstvo sila, ki se ne da premagati. Glavno je, da je to naše ljudstvo enkrat združeno pod močno centralno vlado. To pride, ko kitajsko ljudstvo spozna in dobera razume naše ideje in cilje. Pekingska reakcija živi le ob podpori tujezemskih imperijalistov."

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Narodnica in Chisholma. — Uredništvo mora vedeti, kdo je dopis pisal, drugače ga ne more prirediti za javnost. — Pozdravi!

Vesti iz Jugoslavije.

Krah klerikalne vojaške demagogije. — Iz Beograda prihajajo še nadaljne podrobnosti o polomu klerikalne vojaške politike. Ko so radličevci poskusili to stvar pokreniti, so jim klerikalei skočili za hrbet in proglasili njih zahteve za neresne in neizvedljive. Prigovarjali so jim toliko časa, da so odstopili od tega pogoja za podporo Davidovičeve vlade. Stvar pa gre še dalje. Enako kakor glede vojske so klerikalei postopali glede orožnikov. Tako je žalostno v blatu laži poginila ena od onih sramotnih demagogij in vabljivih obljub, ki so lani SLS prinesle glasove lahkovernega ljudstva.

Nov ameriški konzul v Zagrebu. — Mr. Joseph Mac Gurek, ameriški konzul v Zagrebu, je premeščen v Helsingfors na Finskem. Gospod Mac Gurek je bil v Zagrebu zaradi njegove koncilijantnosti zelo priljubljen. Na njegovo mesto pride v Zagreb ameriški konzul iz Helsingforsa, ki nastopi svoje mesto sredi oktobra.

Sodniki v pekariji. — V Beogradu je bilo nedavno nad 50 pekov obsojenih zaradi navijanja cen. Peki so se proti obsodbi pritožili, češ da delajo v zgubo. Sodnik Stamenkovič hoče sedaj dokazati, da trditve pekov ni utemeljena in bo v neki pekarni izvršil poskus: sam bo s svojimi pišarji zamesil in spekel gotovo količino kruha. V Beogradu se ta poskus pričakuje z velikim zanimanjem.

Samomor na deželi. — V Koreni v Slovenskih goricah so našli te dni v nekem gozdu obsojenega želarja Janeza Kuhlta, ki je leta 1922. bil skušan izvršiti samomor s tem, da si je z britvo prerezal žile. Tudi pozneje je Kuhlta večkrat izjavil, da se bo obesil. Vzrok samomora ni znan.

Velik požar v okolici Skoplja. — Iz Skoplja poročajo, da je v selu Indjikovo izbruhnil v terek velik požar, ki se je vsled vetra naglo razširil. Zgorelo so štiri hiše ter nad dvesto kozolcev sens škoda je ogromna.

Požar v Primakovem. — Poročajo nam: Dne 18. sept. okrog desete ure zvečer je izbruhnil pri posestniku Jakobu Gorjanecu na Primakovem pri Kranju velik požar. Goreti je začelo na skednju. Požar se je bliskoma razširil na vsa gospodarska poslopja ter jih upepelil. Tudi stanovanjska hiša, v kateri je gostilna, je bila že v plamenu. Marljivim ognjegascem pa se je posrečilo ogenj na stanovanjski hiši lokalizirati. Velika nevarnost je pretila tudi sosednim hišam, k sreči pa se ni nobena vnela. Sreča je bila, da ni bilo vetra. Na pomoč so prihitela gasilska društva iz Kranja, Strazišča, Senčurja, Predoselj in Primakovega ter veliko število drugih ljudi. Požar je zanetila brkone zlobna roka.

Nesreča v kamnolomu. — Cestar Martin Turk, zaposlen v kamnolomu okrajnega cestnega odbora novomeškega, je razstreljeval kamenja. Potajena mina je nepričakovano eksplodirala in Turku močno razmesarila roko. Mihi Lavriču, ki se je nahajal v bližini, pa je kamen priletel v nogo in mu jo zlomil. Oba sta bila prepeljana v bolnico milosrdnih bratov v Kandiji.

Muzej in vzgoja.

Dr. Tigert, federalni komisar za prosveto, je v uradnem glasilu "School Life" priobčil članek pod naslovom "Učite Amerikance, da bodo znali ceniti vrednost muzejev".

Nikak izvirni greh ali prirojena pokvarjenost — pravi dr. Tigert — marveč je pomanjkljiva vzgoja je odgovorna za žalostni pojav, ki ga po evropskih muzejih nudijo oni Amerikanci, katerim se vidi na licih, da se pri tem dolgočasijo in ne znajo ceniti. Dr. Tigert poudarja potrebo muzejev kot del vzgoje. Izkušnja je zopet in zopet dokazala, da Amerikance, čim je bil primerno pripravljeno, postane dovzetne za estetično, kulturno in vzgojevalno stran muzeja ravno tako dobro, kot Evropejce.

Dr. Tigert veruje, da muzej s svojim izobiljem določenih in konkretnih stvari, s svojo čudežnostjo, s svojim vplivom na estetični čut in z vabo svojih zanimivosti je velike koristi kot vzgojevalno sredstvo, in to radi naravne spontanosti, s katero razstavljene stvari privabljajo našo pozornost. — F. L. I. S.

Delavske novice.

(Federated Press.)

Svilopredilci se stavkajo.

New London, Conn. — Stavka v svilopredilnicah in svilokalni-

Madri skebje imajo po 16c na uro.

Spor v uniji poravnani.

DAWES MOLČI O SVOJI PRETEKLOSTI.

Meni senator Brookhart.

Emmetsburg, Iowa. — Senator

Senator Brookhart je menil, da

"Včeraj o petih zjutraj je za-

"In tega velikega vojca kraši

"Se enkrat pa zahtevam, da ga

Dobro je oklestil tudi Wall

Kritiziral je tudi Coolidge in

Nato je Brookhart povdaril, da

Razložil je, da je brzojavil

Povedal je, da je predsednik

IZSEKANJE ŠUM PRINAŠA SUŠO.

Tacoma, Wash. — Tako suše

JAHTA NA KLEČEH.

Alpena, Mich. — Motorna jaht

Mars—umirajoči svet.

Sedanje približanje Marsa k

Zato je pa tudi sedanje pribli-

Astronomi bodo imeli tedaj še

Letošnje približanje, ki se do-

Pri sedanjem približanju je nag-

lje, da popolnoma izključujejo

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J.

Chicago. — Še par besed Glasu

Ako uradne izjave pri vas ne

Poznam taktiko takih ptičev, in

Pojasnila sem svo zadevo zad-

Breezy Hill, Kans. — Naročni-

Nekoč je dopisovalka pisala,

V Prosveti smo dostikrat brali

Dan traja na Marsu 24 ur 37 mi-

moče o okrutnejih. O tem bolje

Z dopisovalnim omenjanjem

Naj se delavske žene le oglašaj-

Upam, da rojakinja A. K. pri-

Irwin, Ea. — O delu ne morem

Kakor je razvideti iz "slamnat-

Upajmo, da se jim to ne pose-

Slovenska Narodna Podporna Jednota. Ustanovljena 9. aprila 1904. Inskorp. 17. junija 1907. v državi Illinois. GLAVNI: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS. Izvrševalni odbor: UPRAVNI ODESEK: Predsednik Vincent Ceibner, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina. OSREDNJE OKROZJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VZHODNO OKROZJE: Jacob Ambrošič, Box 286, Moon, Run, Pa. ZAPADNO OKROZJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad, Max Mare, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad, Mike Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah. Nadzorni odbor: Frank Zeitz, predsednik, 3630 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5317 Prosser Ave., Cleveland, O., William Shter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio. Zdržitveni odbor: Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Vrhovni zdravnik: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, O. VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predsednika se naslovijo Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vohbe se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VSE ZADEVE V ZVE I Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill. Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zeitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je gornji. Vsi priporočili na gl. porotni odtok se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill. Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

NAROČNIKI POZOR! Znamenje (Aug. 30-1924) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen, valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov. Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino. Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80. Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30. Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino. Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov: UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL. DA SKUHAŠ DOBRO PI-VO. PIŠI PO NAŠE PRODUKTE. Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poiskajte in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhanj vedno je najboljši in najcenejši. Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne sešeznane damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na: FRANK OGLAR, 6401 Superior Avenue, Cleveland, O. Rad bi izvedel za naslove mojih treh bratov namreč Ignac, Frank, in John Škoda doma iz vasei Zank, pošta Krško na Dolenskem, Jugoslavija. Cenjene rojake šrom Amerike prosim, če kdo ve kje se kateri teh nahaja, naj blagovolijo naznaniti naslov mojemu prijatelju Mihael Ratiću, 1059 Addison Ed. Cleveland, Ohio. Za kar bom jaz Jožef Škoda stanujoč še 9 let v Rusiji zelo hvalečen. Ako pa oni sami ta oglaš čitajo, so prosi, da se javijo na gornji naslov, mojega prijatelja kaleri bo potem meni sporočil. (Adv.) KLOBASE tako kot si jih more srce pošelet. Te klobase so sedaj boljše kot še kdaj prej, so prava delikatosa, katerim ni para, čim več jih pojedete, tem bolj se vam dopadajo, vsaj tako trdijo in mi pišejo moji tisočeri odjemalci krišem Amerike. Cena 35 fant. Pošljem od 5 funtov naprej. Poštnina plačana ako je denar posila z naročnino. Po C. O. D. ali poštnem povzetju pa vsak nam plača poštnino. Pišite in pošljite naročilo na: Joseph Leskovar, 610 — 14th Street, Racine, Wis.

Viktor Gomulicki:

Filemon in Baucis.

(Prevel dr. V. Z.)

(Konec.)

"Takrat nismo nič veliko razmišljali, kar: bum! In na oni strani tisti kakor bi čakali na to: buum! buum! Mi pa spet: buum! buum! buum!"

Ko je postal še starejši, so mu dogodki izginili iz spomina in oglašali so se le odmevi strelcov.

"No, Onufrij, povejte, kako je bilo v vojski!" so ga izpraševali pastirji in skrivali pri tem usta s pestmi, da se ne bi videlo, kako se smejejo.

Starec je pomežiknil z očmi, napihnil lica in kričal kakor na komando:

"Buum! Buum Buum!"

Nazadnje mu je ta odmev ostal v glavi kakor žebelj. Naj ga je kdo pozneje, ko je oglušel, vprašal karkoli, vedno je odgovarjal samo svoj stari "bum buum!"

Onufrijeva, ki je bila za kakšnih deset let mlajša od svojega moža, je bila že tudi obnemogla od starosti. Ta dva človeka se nista nikoli ločila. Tudi pri "Napeljonu" sta bila skupaj. On na konju, z bandercom v roki, ona pa v kratkem krilen, s sodčkom na hrbtu. Od tistih dob ni nobena stvar bolj genila njunih src kakor klis:

"Vive l'empereur!"

Otrok nista imela. Če je pa kdo Onufrijevo vprašal po otrocih, mu je rekla, da ima enega in sleer sina.

"Kako se pa imenuje?"

"Onufrij."

"Kje ga pa imate?"

"Sedi za pečjo in struže žibe."

Imela je prav. Od predavnih časov je morala moža streči kakor mati otroka. Dajala mu je jesti v usta, ga napravljala, umivala, zažigala mu pipo in mu jo dajala v usta.

Koča je bila njuna last. Imela

sta pa tudi kos polja, travnik in vrtec. Gospodarila sta s tem, kar je zrastle, ob enem sta imela penzijo, ki jima jo je dajala dežela, prodajala sta tudi kletke in kore, ki jih je delal stari. Sem pa tja je kanilo tudi kaj na kakšen zaslužni križec, ki ga je Onufrij dobil svoj čas od "Napeljona".

Dolga vrsta desetletij, ki sta jih preživela skupaj, je storila, da sta si postala stara dva čisto podobna. Oba sta bila majhna, izsušena, imela sta tenek, podolgovat nos in žive okrogle ptičje oči.

Videl sem ju vedno skupaj, stiskala sta se drug k drugemu kakor golob in golobica. V cerkvi sta sedela drug zraven drugega v klopi pod prižnico in molila iz skupnega molitvenika. V gneči, kadar je bil pust ali pa semenj, se je držal stari vedno žene za krilo kakor se drže vaški otroci matere. Niti koraka nista napravila drug od drugega.

To vam je bil prizor, videti Onufrija, če ga je žena pustila za par hipov v izbi samega. To se je jezil, godrnjal in se praskal za ušesi. Vsak trenutek je tekel k oknu, gledal ven in prisluškoval. Če se ni vrnila kmalu, se je jezil, da je bila groza. Kljel je po francoski, da, strgal si je z glave, kjer ni imel niti enega lasu, čepico in jo vrgl ob tla. In svoje žibe je začel zvijati in lomiti.

Nekega soparnega dne sem stopil k Onufrijevi, da se napijem vode. Oba sta sedela na pragu koč, kakor pri odprtini ošega gnezda in jedla višnje. Košarica s sadjem je stala pred njima.

Onufrijeva je jemala iz košare eno višnjo za drugo in jo polagala v nastavljen moževa usta. Če je prišla do dveh višenj, ki sta bili z realji združeni, sta si je razdelila.

Podoben prizor sem videl enkrat v tujini skozi odprto okno bogate vile, le da sta bila junaka tiste idile dva novoročenca, človeka mlada, bogata, cveteča od življenja in zdravja. Toda,

čudno, idila v tej selski koči se mi je zdela idealnejša. Pozneje sem tudi opazil, da pijeta iz ene posode, da josta iz enega krožnika in da josta isti reženj kruha. Vse sta imela skupno, morebiti tudi dušo.

Če je bil eden bolan, je bil slab tudi drugi, če je eden kašljal, mu je odgovarjal drugi s kašljem. Smejala in žalostila sta se skupaj.

Vse to mi je prišlo zdaj na misel, ko sem stal ob pokopališkem zidu in ko sem gledal staro ženo, kako je kopala grob.

Izkopala je že tako globoko jamo, da ji je segala do prsu. Odložila je motiko in izbirala zljaj večje in manjše kamene. Delala je to tako previdno kakor bi pripravljala tla za najnežnejšo cvetlico. In če je prišla na človeško kost, jo je prekrizala, predno jo je položila na stran.

"Izmučite se, mati —" sem dejal. "To je pretežko delo za vas."

"Kaj pa to, kaj pa to, gospod moj zlati. Vselej sem Onufriju postlala ležišče, zato ga mu posteljem tudi danes."

"Grobar bi napravil to reč bolj hitro."

"Bolj hitro že, bolj hitro, to se ve. Ampak kakšno delo bi pa tudi to bilo, kakšno delo! Izkopati bi jama kar tako v en dan kakor si boš, samo da bi se iznebil dela kakor na tlaki na grajščinskem polju. Onufrij bi ne ležal zložno kakor je treba."

Nasmehnil sem se v duhu, nasmehnil kakor se nasmehi melanholik, s smehom, ki nima v sebi nič veselega.

Onufrijeva je med tem zlezla iz jame in vstopila oprajoč se ob motiko k zidu. Pomežiknila je prekanjeno s svojimi očesi, se previdno ozrla, če je kdo ne posluša in rekla:

"In pa, gospod moj zlati, jaz imam še poseben namen."

"No, kakšen pa?"

"I no, vedite ta, da vzamem lahko, če kopljem sama, še košček zemlje zraven. Pa ne veliko, go-

spod moj zlati. Samo toliko, da gre tja še majhna rakev."

Pri teh besedah se ji je posvetil spet plamenček tajnega zadovoljstva, ki me je napolnjeval z zaupanjem.

"Z grobarjem sva skupaj rastla in v želo skup hodila —" je dodala s pridruženim glasom. "on se je narežl, kakor bi nič ne videl. Tlopod fajmašter so tudi 'dobra duša, ne bodo nič hudi."

Ko se mi je tako bila zaupala, je jela spet kopati, jaz pa sem odšel.

Drugi dan proti večeru me je pripeljala pot spet mimo koč.

Solnce je rdeče zahajalo, in koča, ki ni bila od nikoder zasedena, je izgledala kakor veliko osje gnezdo, ki gori.

Od daleč sem že zagledal kup ljudi, ki so se zbirali okrog nizkih dur, ki so bile odprte na stečaj. Cerkovnik je letal okrog njih, njegova bela brada je izgledala v svitu zahajajočega solnca kakor bi bila ognjeno rdeča.

Pripravljali so se, da odneso mrtveca v cerkev. Prišel sem k hiši. Pokazala se je majhna revna rakev, ki so jo postavili na nosila.

Hotel sem spet oditi, toda ustavil sem se spet, kajti tisti, ki so bili prinesli pokojnika ven, so se vrnili v hišo, kakor bi bili kaj pozabili. Gledam, gledam — in oni prinese še eno majhno rakev, ki je bila kakor rodna sestrica prejšnje.

V njej je ležala Onufrijeva. Našli so jo prejšnjega večera v izkopani jami, sosedeno in mrtvo. Izkopala je bila grob za dve rakvi.

Zavedeni v nesrečo.

Nezakonito priseljevanje je strahno nevarna stvar.

Priseljeniški urad je poslal na Foreign Language Information Service seznam nekaterih inozemcev, ki so poskusili se vtihotapiti v Združene države, pa so bili zasačeni in obsojeni. Usoda teh usmiljenih vrednih nesrečnejev je zares težka. Mi tu pričujemo nekaj primerov, da bodo v svarilo onim, ki lahkomišljeno svetujejo svojim sorodnikom in prijateljem v starem kraju, kako da je lahko priti v Združene države v zvezi s priseljeniškim zakonom. Naj se tudi oni, ki se dajejo zlahka pregovoriti od brezvestnih agentov starem kraju, zavedajo, kaj vse riskirajo, ako poskusijo prekršiti ameriške priseljeniške zakone.

Švedski podanik Olav Karlsson, star 25 let, se je 2. aprila izkrcal v kanadskem pristanišču Halifax; švedska kvota je bila izčrpana in upal je, da bo kaj lahka stvar priti v Združene države skozi Kanado. Iz Halifaxa se je takoj podal v Fort Francis, Ontario, blizu mednarodne meje. Od tu je čez most pri International Falls, Minnesota, prikorakal v ozemlje Združenih držav brez nikake inspekcije s strani priseljeniške oblasti. Upal je že, da je na varnem, ker ni poznal sistema priseljeniške inspekcije. Stopil je v vlak, da se poda, kamor je bil namenjen, a med potoma so stopili v vlak priseljeniški inspektorji, ki so ga aretirali in odvedli v zapor, da tam čaka na obtožbo s strani "velike porote". Obtožen je bil 10. julija in priveden pred sodnika naslednjega dne; prizna se je krivim in bil obsojen na eno leto in dan zapora v federalni kaznilnici v Leavenworth, Kans. Ko odsedi svojo kazen, bo deportiran v Švedsko.

Pavel Kovačič in Jozef Benuška iz Čehoslovačije sta slišala da je lahko priti v Ameriko v zvezi kvoti, ako se najprej podata v Kanado. Odpotovala sta torej v Halifax, kjer sta se izkrcala 14. maja t. l. Od tam sta takoj našla ljevala svojo pot do Fort Francis, Ont., kjer sta najele čolnici, da priveslata čez reko v ozemlje Združenih držav. Na ameriški strani sta najela avtomobil, ali priseljeniški uradniki so ustavili avtomobil in aretirali obo. Obsojena sta bila na eno leto in en dan v federalni kaznilnici v Leavenworth, Kansas, na kar bosta deportirana.

Šved Ivar Fransson se je tudi izkrcal v Halifaxu, da bi se vtihotapil v Združene države. Izbral si je Mineral Center, Minnesota, kot najbolj primerno točko za vstop v Združene države. Tu pa je srečal na mostu priseljeniškega inspektorja, ki mu je zabranil vstop. Ni pa radi tega izgubil poguma, povrnil se je na kanadsko stran in išel vzdolž reke, dokler ni prišel

do točke, kjer je tesna masa odsekanih hlodov plavala po reki. Ker je bil drevosek po poklicu, je zlahka prebrodil reko po teh hlodih, kar bi bilo sicer precej nevarno tveganje za druge, ne pa za izurjenega drvarja. Ko se je tako srečno prištilil čez mejo, je bil ravno v pravem času, da ulovi parnik "Amerika", ki se tam ustavlja na vožnji iz Chicago Bay v Duluth. Vse je šlo gladko, dokler ni parnik dospel v Duluth, kjer ga je priseljeniški inspektor aretiral. Obsojen je bil v ječo in deportacijo, kakor v prejšnjih slučajih.

Johan Torp, star 45 let, s Finskega, je živel v Združenih državah od leta 1905 do 1908 in zopet od leta 1910 do 1913. Finska kvota je bila izčrpana in tako je sklenil priti v Združene države čez Kanado, ko so mu povedali, da je tam jako lahko prestopiti mejo brez priseljeniške inspekcije. Ko se je izkrcal v Halifaxu, nadaljeval je pot proti zapadu in za nekaj mesecev dobil delo v Kanadi. Ko je mislil, da nikdo več ne sumi nadjopol se je nekega dne do reke, ki tvori mejo, blizu Rainer, Minnesota, si zgradil splav in pripil na drugo stran meje. Hodil je do najbližje postaje, stopil v vlak, ali nekaj časa kasneje se je pojavil v vlaku priseljeniški inspektor, ki ga je aretiral. Obsojen je bil kakor vsi prejšnji.

Anterie Kinnunen, tudi Fincec, ni hotel riskirati, da bi ga v New Yorku zavrnil radi kvote, in zato se je najprej podal iz Evrope v Quebec in od tam v Fr. William, Ont., kjer se je podal na ameriški konzulat za vizo. Tam so mu rekli, da je finska kvota izčrpana in da zaenkrat ne more iti v Združene države. Ker pa se mu ni hotelo čakati v Kanadi do boljše prilike, stopil je meni nič tebi nič v "bus", ki pelje čez most v Združene države. Priseljeniški inspektor ga je zavrnil, ali on se je podal le nekoliko stran od mosta, najel čoln, stopil na ameriška tla, hodil potem kakih deset milj v notrajnost, kjer je zopet stopil v "bus", ki pelje v Duluth. Na poti ga je zasačil mejni policist. Še isti dan je bil obtožen in drugi dan obsojen na eno leto in en dan zapora v federalni jetniknici. Ko odsedi, bo seveda deportiran v Finsko.

Karl Glade, Fincec tudi on, ko ni mogel dobiti vize za Združene države, se je podal v Kanado. Izkrcal se je v Quebec in od tam se podal v Fort Francis, Ont. Ostal je tu tri dni, dokler mu ni nekdo ponudil, da ga za samih \$5 pripelje čez reko v ozemlje Združenih držav. O polnoči je reko srečno prebrodil, ostal je čez noč v International Fallsu, Minn., in drugi dan stopil v "bus", ki pelje v Virginia, Minn. Policija ga je zasačila v vozu. Po letu dni v kaznilnici bo deportiran.

Ista usoda je doletela Fincec Aapo Aho, ki je prebrodil reko Rainy River s pomočjo splava, ki ga je on sam za silo zgradil. Iz

meje se je podal po železnici Duluth, kjer so ga takoj ujel. Naslednji slučaj potrjuje, tudi s pomočjo takaj nastanega ga prijatelja, ni tako lahko prestopiti meje. Dogovorila sta pisмено s svojim rojakom, Jakobom Kallio, ki je ameriški državljen in stanuje v državi Michigan. Ta-le je stopil na kanadsko čez most pri Fort Francis, Ont., in pri mostu srečal oboja rojakor je bilo dogovorjeno. Na so dolinarja, ki jih je za dolarja priveslal na ameriško ozemlje. Malo kasneje so bili aretirani od priseljeniškega spektorja. Oba inozemca sta obsojena na eno leto in en dan v federalni kaznilnici in potem deportacijo. Ameriški državljani je bil tudi obsojen na leto dni v globlo \$200. Sodiče mu je volilo, da začne odsedati v kazen po žetvi.

Ta lista bi se lahko nadaljevala še na dolgo. Tudi mnogo naših rojakov je na tak način zabrclo v nesrečo. Ljudje, ki so poskušali svojo srečo preko Kube in Mexike, so doživeli isto razočaranje in dostikrat še večje gorje.

Kdor koli je nasvetoval tem ljudem, da se čez mejo prikradejo v Združene države, je v obsojen vredno lahkomišljenostjo riskiral usodo drugih; ako pa je bil bižek vmes, je bil oni, ki jih zapeljal, brezvesten zločinec prve vrste. — F. L. I. S.

ZAHVALA IN PRIPOROČI

Dolžnost mi je zahvaliti se Jakobu za obilna naročila v zadnjem klobas, okajenega mesa slanine (špeha), ki se je pošilalo od

BAJT IN LIPOLD'A.

Naznanja se pa, da se pri zopet s pošiljanjem klobas ok 15. oktobra t. l. Blago bo ene vrste kot prejšnje, to je s pristno najboljšo svinjsko meso kot že poznane za najboljšo v Amerike. Cena za funt klobas 35 centov, poštnina je stem jedana v vse kraje. Naročila pošilja na naslov:

Anton Lipold, P. O. Naylor,

KJE JE?

John Hlupar, doma iz Krupca, 10. fara Semič, Dolensko. Početi mu imam nekaj zelo važne iz starega kraja. Piši in javi za informacije očetu v stari kralji ali pa meni na naslov: John Hlupar, Box 165, Tooele, Utah.

LOTE FARME HIS

Ako imate loto v državi Ohio vam mi sezidamo hišo na njo na lahke odplačil obroke.

Prazne lote ne prinašajo

Ako imate loto in jih želite prodat,

PIŠITE NAM

Mi imamo nekaj lepih hiš in nekaj farm za prodat.

Za nadaljna pojasnila pišite na:

UNION LAND & CONSTRUCTION CO., 210 Union Building, Youngstown, O.

Potniki v stari kraj in emigrantje

starega kraja potujete preko

EMIL KISS BANKIRJA

133—2nd Ave., New York

Denarne polijitave — Dolarji — Dinarji.

Hranilni oddetek.

Javni notarski urad.

Pišite za informacije.

VAŠI POSLI — NAŠI POSLI.

Kadar pošljete denar v stari kraj, bodisi v dinarjih, lireh, avtor. kronah, ali dolarjih, skrbite, da bodo Vaši posli — naši posli. KADAR potujete v stari kraj, ali kateri od Vaših znancev, je najboljša, da se obrnete na nas in Vaša skrb za vse potrebne listine in za udobno potovanje bo — naša skrb. Kadar ste namenjeni dobiti kako osebo iz starega kraja, poverite celo zadevo nam in Vaše delo bo — naše delo. Kadar vam je treba kako listine za stari kraj, ali kadar imate kak drug posel z stari krajem, ne pozabite se obrniti na nas in Vaše opravilo bo — naše opravilo.

SLOVENSKO BANKO

ZAKRAJŠEK & ČESARK.

70 — 5th Avenue, New York, N. Y.

Ivo Boril:

ZADNJI VAI.

(Dalje.)

Torej ne verjamete, da je mogoče?"

"Skoraj da ne. Moja vera v spontanost čustev, pri ženski vsaj, je taka, da dvomim, ali je mogoče ljubezen, pravo, resnično, globoko ljubezen, s kako krivdo celo izgubiti. Radi tega sem se v svojem poklicu vedno do zadnjega boril proti ločitvi zakonov, ki so bili sklenjeni v nebesih; to je iz take resnične ljubezni. Zato, ker sem bil prepričan, da spor temelji le na nesporazumljenju, zablodil. Posebno sem bil že celo vedno proti novemu zakonu po takem prvem, ko je potem pot nazaj sploh zaprta!"

"Vi torej mislite, da prava ljubezen ne umre?"

"Na tem vprašanju bi vam kar čestital, mladi prijatelj!" sem se nasmehnil. "Dokaz mi je, da se boste v najhujšem slučaju brez posebne škode izmotali iz rjuhe, v katero vas je sedaj zavila usoda. Človek, ki bi mu bila ta ljubezen res življenjskega pomena — čeprav si najbrže domisljujete, da je tudi vam — bi rihil le v eno smer in zdaj vztrajal na odgovoru, ali lahko premagate nenaklonjenost gospodične Stane; vas pa je mogoča prevzeti že zgolj miselna stran — problema.

No, da, jaz mislim, da prava ljubezen ne umre, in ni paradokson, če trdimo, da ljubezen, ki umre, niti ni bila ljubezen. To elementarno čustvo ima toliko surrogatov, da ne bi človek nikdar verjel; in nadomestki se razvijajo iz vseh mogočih organov od možganov do želodeca, da ostanejo za srečo res le redki, skoraj bi rekel izjemni slučaj. Toda tragika ne tiči v tem, da je tako redka ljubezen, ki zasluži to ime, ampak da je še potem tako pogostoma le enostranska. In neposredno iz tega tisti res turobnif afizem: "Žalostno mi, da ljubezen umre, žalostno je, da umre le na eni strani!" Umre pa — in s tem vsa spet, kjer vsa bila — umre pa tam, kjer je prav za prav ni bilo. In pogledite prijatelj: edino takšno "prav za prav ljubezen" lahko, ne rečiva rajši: težko dosežete, če je niste vzdulili takoj!"

"Kaj! Da je resnična ljubezen edino ljubezen na prvi pogled?" je zategnil.

Tega nisem rekel. Toda če pravite vi, da vas gospodična Stana naravnost mrzi, da vas je mrzila že od prvega trenutka, vsaj odtile, ko ste ji pokazali, da se polasča vašega sreča, pravna jaz, da v ledu ni iskati isker. Toda najbrže pretiravate, in če se prav prazadenete, ni izključeno, da sčasoma ne izprem nite teh reči bi, bolj negativnih čustev v več ali manj pozitivna. Nerodno je je primerjati žensko s trdnjavo, a mnogo je le resnice na tem. Seveda gospodična Stana ni bitje, ki bi jo ganili darovi ali verzi in vzdihovanje; menda niti ne šopki ki so drugače naravnost topoli na takšno trdnjavo. Toda naposled smo videli že prave žudeže in Stana je tudi le ženska. Samo če se zokoljete s tem, pravim, kar najbrže edino morete pričakovati."

"Zavedam se tega, gospod kolega. In niti ne pričakujem več!" se je oglašil čez nekaj časa. "No, ali se mi, da bi se dalo ob tako razumni, in, recimo kar naravnost, tudi tako značajni ženi za silo izhajati s tem. Ampak seveda, samo, ako gospodična še ne ljubi, kajti potem je

pri taki naravi res vse zaman! To prav je, radi česar sem si posebej želel govoriti z vami..."

Začuden sem ga pogledal. Vendar sem mirno vprašal:

"Kako vam vride to na pamet?"

"Ker na čisto poseben način odlikuje — Mordeja!"

"Kaj? Mordeja? Tega vendar ne mislite resno! Stana in Mordeja!"

"Saj jaz si tudi pravim, da ni mogoče. Toda vi je še niste videli, kako je z njim. Namreč..."

"Je pristavil in v zadregi gledal v tla. "Namreč jaz sem še večkrat spodaj v zdravilišču, nego tu gori pri vas. Toda čim se pojavim, je že zraven ta zopni človek, ki menda od jutra do večera ne dela drugega, nego da preži, kdaj se dekle pokaže iz hiše. No, in potem oboja oblegava trdnjavo, kakor ste rekli prej. Toda če je on na desni, je na levi sama senca, če je na levi, je solnce tam. In vendar si ne morem misliti, da je to iskreno! Ne zato, ker je Mordeja prototip hinavskega nemškutarja, ona pa vseskozi narodno dekle; ampak toliko skromnemu mi le ni treba biti, da si ne bi smel domisljevati..."

To pripovedovanje me je tako osupilo, da sem nehoti vstal. In vsega tega mi Stana ni niti omenila, dasi se očividno plete že daljši čas!

"To je vendar nemogoče!" sem ponovil.

"Prijatelj, vi fantazirate!"

"Zal, da ne," se je mračno nasmehnil. "Čeprav... Res, ne imejte me za domisljaveca, prosim, a stvar je vendar prebedasta, da bi tako dekle zavrčalo mene radi kakega Mordeja! Zato me včasih obide kakor sum, ali ni od strani gospodične vse skupaj samo nekaka — igra..."

Mogoče me hoče pravi na ta način, še posebno razpaliti... Romantična je dovolj, da bi se ji lahko zahotelo po tem... In kakor ste vi rekli — ženska je!"

Gromska strela! Torej o tem je hotel "prav za prav" govoriti z menoj! In si v srečo ali vsaj v nekem kotičku sreča le domisljuje, da se zdi Stani vreden celo take precej neokusne igre, igre kake plitve koketke!

Toda pustimo Stano in njeno čast! Gre za tega dečka, ki ga je škoda, da izgublja čas tam, kjer ga more edino izgubljati. Če mu ne morem naravnost povedati, kakšna je resnica, ker vendar ne smem osmešiti nje in še sebe zraven, moram zdaj pa res že zatrepi v njem vsaj to prazno nado! Če bo kdo namesto mene, bo kdaj pozneje in — kjé drugje!

"Čujte, tovariši!" sem rekel. "Ali vam je res toliko do tega dekleta? Ali res ne morete, kakor pravimo, živeti brez nje? Oziroma, ali si to vsaj resno domisljujete? Odgovorite odkrito in naravnost!"

"Vrag vedi!" je vzdrltel in navzle vsi svoji uglednosti mrli mojo sobo s hitrimi koraki in z rokami v žepu. "Zdi se mi vsaj, da je zdaj enkrat v resnici zares. Tolika razuma seveda še imam, da opravljam svoje vsakdanje posle; toda drugače se samega sebe že komaj poznam. Saj vendar nismo otroci, in petošolci eslo ne več! Pa človek nima ne teka, ne pravlega spanja. In pri vsem tem se zaveda, da je smehel še sam pred seboj! Če bi bila ljubezen vsaj srečna; toda v mojih letih nesrečna ljubezen! In najneumnejše je, da sem moral priti preko meje zato, da me tu, znanj rojakinja, ki bi bila to lahke opravila tudi tam! Torej ni človek nikoli in nikjer varcn!"

(Dalje prihodajč.)